

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת שלח תשע"ה שנה ד' גליון 190

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: האם הצדיק לאחר פטירתו מגן על הדור?

מתעורר והוא רואה מולו את בעל האכסניה עם סכין ארוכה שלופה בידו, שהוא מתחיל להשחית אותה.

ענהו האכסנאי בתמימות: "סכין זו היא עבורך!"... חרד החסיד ונלפת. רעדה אחזתו, מאין יבוא עזרו? אין זאת, אלא שנפל ביד מטורף! החליט לנקוט בקול רך ומפויס. אמר ברעדה: "הכל משבחים אותך כי ירא אלקים אתה, ושאתה טוב ומטיב לברואים כולם. ואיך תשפוך דם נקי, וחטאת לאלוקים ולאנשים?"

והאכסנאי ממשיך להשחית.

"אמור נא לי", ניסה האורח לרכך את לבבו, "איזו תועלת תפיק מרציחתי, הרי עני ואביון אני!"

והאכסנאי שותק, מרוכז בהשחית סכיניו. ניסה החסיד את הנימוק האחרון: "אם תרצחני, יודע הדבר. שכן אחד התושבים הנחני לבית מלונך, ועם שחר יבוא לחפשני כאן. ומשלא ימצאני, תפתח חקירה. היכן תסתיר את גופתי?"

בדק האכסנאי את הסכין. נראה שבדיקתו הניחה את דעתו. עתה פנה אל החסיד ואמר: "מורי ורבי, חסיד קדוש, אל נא תחשבני לרוצח נפשות! עוול אתה עושה לי, בחשבך אותי לרוצח בעבור בצע כסף! מדוע ברגעך האחרונים עובר אתה על הציווי לדון כל אדם לכף זכות?"

והחסיד שומע, ואינו מבין מאומה. מה מתרחש כאן? והאכסנאי ממשיך – "האמת היא, שאני ירא שמיים ומיטיב לכל האנשים. ואף עתה מתכוונן אני לשחוט אותך לשם שמיים, ולטובת אחינו בני ישראל הגרים בעיר זו!"

"חידות לי דבריך", רעד קולו של החסיד. "מיד תבין", אמר האכסנאי, כשהוא מתקרב אליו, והסכין בידו. "זה לי ארבעים שנה שאני מחזיק באכסניה זו, ומעולם לא הזדמן לכאן חסיד נעלה כמודך. ומה אומר לך, שער בנפשך כי בכל בית העלמין שלנו לא נקבר אפילו צדיק אחד שנוכל להשתטח על קיברו ולבקשו שיעתיר בעדנו! ועתה, מאחר שראיתי אותך צדיק וחסיד, ברצוני שתקבר בבית הקברות שלנו. שאהיה אני ממזכי הרבים, וזכות הרבים תהיה תלויה בי לנצח נצחים!"

עד כאן הסיפור.

בסוף פרשת ויחי מסופר על מותו של יעקב אבינו. הכתוב אומר "ויבכו אותו מצרים שבעים יום" (בראשית נ', פסוק ג'). ברור לכולנו ששניים עשר בניו של יעקב הצטערו עד מאוד על

בפרשת השבוע מצינו לכאורה סתירה, מצד אחד רואים בפרשה את מעלת קברי הצדיקים, אשר הם מגינים ושומרים על תושבי העיר, שכן הר"ן בדרשותיו (דרוש ח') מאריך במעלת השפע הבא על ידי קברי הצדיקים, והוא לומד זאת מכלב בן יפונה, שכפי שאומרת הגמרא בסוטה (לד:), הלך אל קברי האבות והתפלל להניצל מעצתם הרעה של המרגלים.

נמצא אם כן שיש מעלה גדולה לבוא אל קברי הצדיקים, מאידך גיסא, כשביקשו ישראל להיכנס לארץ, לא חשש משה רבינו שהצדיקים הקבורים כאן מאז ומעולם – כאדם וחווה, שם ועבר והאבות הקדושים – יגנו על יושבי המקום. הוא שלח את המרגלים לראות "היש בה עץ", אם יש בה צדיק חי שיגן עליהם בזכותו. ואכן, באותם ימים מת איוב, והם ענו: "סר צילם מעליהם" – הוא כבר פסק לגונן עליהם. למרות שנקבר שם.

וכמו שמפרש רבינו יעקב סקילי זצ"ל, תלמיד רבינו הרשב"א זצ"ל: "הושיעה ה' כי גמר חסיד, כי פסו אמונים מבני אדם", פסוק זה אמרו דוד המלך עליו השלום על פטירת החסיד והצדיק (הקרוי "אמונים", על שם הכתוב: "וצדיק באמונתו יחיה"), ובא להודיע גדול התועלת שהיו מועילים בחייהם, ומה הפסיד הדור בפטירתם ובהסר צילם מעליהם – ידוע הוא כי הצדיק מגן על דורו וזכותו גודרת פירצות הדור, דכתיב: "וצדיק יסוד עולם".

ובעוד שהצדיק חי, כמעט שאין הדור צריך תפילה כדי שיושיעם השם יתברך. כי זכותו של הצדיק ותפילתו תספיק להם. ובפטירתו סר צילו מעליהם וצריכים תפילה ובקשה להתחנן להשם יתברך שיושיעם. וזהו שאמר בדרך תפילה: "הושיעה ה' כי גמר חסיד". כלומר, עד עתה בעבור שהחסיד והצדיק היה עימנו חי לא היינו צריכים לבקש רחמים להושיענו, כי בזכותו היתה באה הישועה. אבל עתה שנפטר, הושיעה ה'!

האם הצדיק אחר מיתתו עומד למגן וצינה או לא?

אלא הדברים יובנו על פי מעשה שסיפר הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל מגאבס שבתוניסיה. נורא ונוקב, אולי יעורר ונפיק לקח: מעשה בחסיד שנסע לעיר אחת, ובהגיעו לשם שאל על בית מלון כשר בתכלית ההידור והכשרות. היפנה אותו אדם לאכסניה מהודרת ואמר לו: "אל תחליפנה ואל תמירנה, כי בעל האכסניה הוא אדם נפלא, ירא שמיים ורב חסד, אוהב ומוקיר רבנו, טוב לשמיים וטוב לבריות!"

שמע החסיד לדבריו, וסר אל אכסניה. ואכן, התכבד בכבוד מלכים, סעד את ליבו ועלה על יצועו. אלא שלפתע הוא

פטירתו, די מובן גם שנכדיו, קרוביו ומכריו שבאו איתו למצריים בוודאי כאבו את הכאב הנורא. אבל בכלל לא ברור מדוע מצריים בכו כל כך הרבה? מה אכפת למצרים מיהודי שנפטר? הרי הם שונאים יהודים, אז מדוע היו צריכים לבכות? וגם אם נאמר שאכן הצטערו אז היינו מבינים אם היו בוכים מעט, אבל מדוע לבכות כל כך הרבה במשך שבעים יום?

רש"י מפרש שכלה הרעב והיו מי הנילוס מתברכים בזכותו של יעקב, לכן הצטערו על פטירתו. כלומר זה לא שהיה להם באמת אכפת מיעקב, אלא שעד עכשיו שרתה הברכה במצריים בזכותו, וכעת ארץ מצריים כבר לא מבורכת. כשהמצרים מבינים שבמקום 7 שנות רעב הם קיבלו רק שנתיים עד שבא יעקב והביא איתו ברכה שסיימה את הרעב, אז בוודאי שצר להם כאשר הוא נפטר מהעולם. כשהם מבינים שהנילוס מתברך ויש להם שפע והצלחה בזכותו של יעקב, אז הם מבינים היטב שכעת עם פטירתו תסתלק הברכה מהם.

צריך להבין את משמעות הדברים. כאשר צדיק נמצא במקום מסוים, הוא נותן ברכה לאותו המקום. השפע שיוזר אלינו מלמעלה מגיע דרך הצדיקים. כשצדיק לומד תורה לשם שמיים, הוא מביא פרנסה טובה לסביבתו. כאשר צדיק מתפלל היטב, פתאום אנשים מבריאים ממחלות. כאשר צדיק עושה מעשה טוב, אנשים זוכים להצלחה. כל השפע שאנו מקבלים מגיע בזכות הצדיקים, לכן כה חשוב לקבל ברכות מצדיקים, להשתדל להימצא בסביבתם ולשאוב מעט מאורם העצום.

ר' צדוק הכהן מלובלין (בספרו צדקת הצדיק, אות קע"ב), כותב וז"ל: כמו שיש במקום אבן שתיה שממנו הושתת העולם והוא שורש כל העולם. וכך בנפש יש נפש אחת שכוללת כל הדור והוא פרנס הדור כידוע, וכן הכוללת כל הדורות כנודע. ע"כ. וכ"כ בשבט מוסר (פרק ל"ט, אות כ"ז) בשם המקובלים, וז"ל: שהקב"ה נותן לכל שואל מה ששואל, כי שומע תפילת כל פה הוא, ומיד השפע יורד מלמעלה לבוא כאן לעוה"ו. אך דרך ביאתו כאן עובר בב"ד, שהוא מצד צפון, ורואים: אם ראוי השואל לזה מניחים לעבור השפע, ואם לאו, מעכבים אותו שם למתנות לצדיקים לעתיד לבוא. אבל אם יש צדיק בעולם, אע"פ שאין השואל ראוי, מניחין לעבור השפע לירד בעבור הצדיק. עכ"ל יעו"ש.

אלא שבודאי כשם שהצדיק משפיע טובה וברכה בחייו כך הוא ממשיך להגן ולשמור גם לאחר פטירתו, אולם יש תנאי אחד עבור זה, שהחיים יודעים להעריך ולהוקיר את הנפטר, באים על קברו לומדים ממעשיו וממשיכים את דרכו הקדושה.

וכמו שכתב רש"י במסכת יבמות (קכב): ובתשובת הגאונים מצאתי, כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם. ע"כ.

משה רבינו לא חשש שקברי הצדיקים יגנו על יושבי הארץ, כיון שאין הם יודעים להוקיר ולהעריך את הצדיקים לאחר פטירתם, לא כן אצל כלב, שידע ללמוד מדרכיהם של האבות הקדושים, אזי ודאי תפילתו במערת המכפלה תעשה פרי ויושע.

בזה נבין את מחלוקת שהיתה בין המרגלים ליהושע וכלב, כל עם ישראל שמעו את הנבואה של אלדד ומידד "משה מת ויהושע מכניס" (סנהדרין יז), כל עם ישראל שמעו נבואה נוראה, הנבואה התפשטה בכל המחנה, אלדד ומידד אמרו – "תדעו לכם שמשה הולך למות, ברגע שנגיע לגבול של ארץ הקודש ימות לנו משה!" ויהושע יהיה המנהיג והוא יכניס את העם לארץ". כל העם היו בבהלה כל העם היו אחוזים חלחלה כל העם בכה, אמרו אם נכנס לארץ אז משה ימות!

המחלוקת בין המרגלים ליהושע בן נון היתה שהמרגלים טענו: "אנחנו אוהבים את משה רבינו אנחנו רוצים את משה רבינו אנחנו לא נעזוב אותו, אנחנו בעד משה אנחנו רוצים שהוא יחיה ולא ימות אנחנו לא רוצים להיכנס לארץ רק מסיבה אחת והיא – כדי שמשה ימשיך לחיות וימשיך להנהיג אותנו, לא איכפת לנו שנשאר במדבר העיקר שמשה יחיה.

אומר האר"י הקדוש בשער הפסוקים (פרשת שלח לך) – שזו הייתה המחלוקת הנוראה בין המרגלים ליהושע, המרגלים אמרו ליהושע בן נון "אתה הרי שמעתה נבואה שמשה מת ויהושע מכניס ולכן אתה רוצה להיכנס לארץ ישראל כדי שרביך ימות, אתה פשוט רוצה! אתה פשוט רוצה במות רביך, אתה רוצה לרשת את רביך, אתה רוצה להיות המנהיג". ואילו יהושע טען "משה חי! משה חי וקיים, לעולם אין דבר כזה משה מת, משה לא יכול למות, יהושע בן נון הסביר למרגלים שמשה רבינו הוא נצחי". הצדיקים הם לעולם חיים וקיימים, אין דבר כזה שמשה רבינו מת, אין דבר כזה שרשב"י מת, אין דבר כזה שהאר"י מת, אין דבר כזה שהבעל שם טוב מת, הצדיקים לא מתים לעולם, אם לומדים מדרכיהם הטובים, הרי שהם ממשיכים לחיות.

יום כ"ג סיון:

מסופר על הרה"ק רבי אהרן אדמו"ר הזקן מקרלין בעל היבית אהרן וצ"ל שערך ביום בהיר ורגיל סעודה לחסידים, באמצע הסעודה שאל את החסידים האם יודעים הם מה יום מיומיים, ועל מה ולמה נקבעה הסעודה? לא ידעו מה להשיב.

ואז הבהיר להם הרבי שמכיון שהיום הוא יום כ"ג בסיון שזה היום שבו נשלחו האגרות השלישיות בימי המן, בהן נכתב כי ניתן רשות ליהודים להרוג את כל שונאיהם ומבקשי רעתם, ולכן יום זה הוא יום של קצת משתה ושמחה.

(הכוונה באגרות השלישיות היא: שכן הראשונות היו "להיות כל איש שורר בביתו..." והשניות היו לשונאי ישראל שיכולים להרוג את היהודים, והשלישיות: בחודש סיון "בשלושה ועשרים יום בו..." ליהודים, לבשר להם על הזנהפוך הוא "אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"...)

"להתענג בתענוגים" – 0504133783 (מחיר שיחה רגילה)

האזינו לשיעוריו המרתקים של הרב איתי חיים בן אהרן שליט"א במגוון נושאים

לשמיעת שיעורים על פרשת שלח הקישור: 144